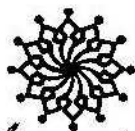


فہرست توصیفی معاللاتِ جِشنِ نامہ ہا و یادنامہ ہا

جلد چہارم

تالیف و تدوین

محمد گلشن و احمد شیب‌آذر



انجمن آثار و معارف فرہنگی

تہران - ۱۳۹۰

سرشناسه	گلبن، محمد، ۱۳۱۵ -
عنوان و پدیدآور	فهرست توصیفی مقالات جشن نامه‌ها و یادنامه‌ها /
مشخصات نشر	تألیف تدوین محمد گلبن و احمد شکیب آذر .
مشخصات ظاهری	تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۹۳
فروست	ج.
شابک	سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ؛ شماره ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳ . دوره: ۷-۰۹۰-۵۲۸-۹۶۴-۲۰۰۰۰۰ ریال ج. ۱: ۳-۰۹۲-۵۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۱۰۹۳-۲۰۰۰۰۰ ریال ج. ۲: ۱-۰۹۳-۵۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۱۰۹۳-۲۰۰۰۰۰ ریال ج. ۳: ۹-۱۶۰-۵۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۱۰۹۴-x-۲۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا.
یادداشت	ص.ع به انگلیسی: Mohammad Golbon, Ahmad Shakib Azar. Descriptive index of essays festschrifts & memorandum
یادداشت	ج. ۴: (چاپ اول: ۱۳۸۸) (فیبیا).
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۳۱۵] - [۱۴۳۱].
یادداشت	تمامیه.
موضوع	یادنامه‌ها -- کتابشناسی.
شناسه افزوده	شکیب آذر، احمد.
شناسه افزوده	انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
رده‌بندی کنگره	۵/۱۰۳۳/۲
رده‌بندی دیویدی	۰۱۶/۴۴
شماره کتابشناسی ملی	۸۵-۱۶۴۰۵

سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
شماره ۴۹۹

فهرست توصیفی مقالات جشن نامه ها و یادنامه ها (جلد چهارم)

- تألیف و تدوین: محمد گلبن و احمد شکیب آذر • ناظر فنی چاپ: کیانوش بیرون وند • طراح گرافیک: حمید گودرزی • لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ پر
- نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲ • شمارگان ۱۰۰۰ نسخه • همه حقوق محفوظ است

• شابک دوره: ۹۰۰۷-۵۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۹۷۸-۹۶۴-۵۲۸-۰۹۰-۷ (Vol.Set) ISBN: 978-964-528-090-7

• شابک: ۹۰۰۹-۱۶۰-۵۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۹۶۴-۵۲۸-۱۶۰-۹ ISBN: 978-964-528-160-9



انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

دفتر مرکزی: تهران - خیابان ولی عصر پل امیرنادر خیابان سرگرد بشیری - شماره ۷۱

تلفن: ۵۵۳۷۴۵۳۱-۳ دویروبیس: ۵۵۳۷۴۵۳۰

دفتر فروش: خیابان انقلاب - بین خیابان ابورحان و خیابان دانشگاه - ساختمان فروردین -

شماره ۱۳۰۴ طبقه چهارم شماره ۱۴ تلفن: ۶۶۴۰۱۱۰۱

info@anjom.ir

www.anjom.ir

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

پیشگفتار انجمن

فِيهَا كُتِبَ قَبِيَّةٌ^۱

«در آنها نوشته‌هایی است راست و درست»

بررسی مقالات نوشته شده درباره کتاب و کتابخوانی نشان می‌دهد که کتابخوانی در ایران از دیدگاه‌های مختلف مورد توجه قرار گرفته است. عده‌ای از نویسندگان و سخنوران اهمیت کتاب و کتابخوانی را واجب و مسلم فرض کرده و دلایلی در ضرورت مطالعه عنوان کرده‌اند. در واقع این گروه کوشیده‌اند به سؤال چرا «باید کتاب خواند» با تأکید بر آثار فردی و اجتماعی پاسخ دهند. دکتر غلامحسین یوسفی نوشته است: «با مطالعه کتاب، فکر بشر خواهد توانست یک شبه راه صد ساله را طی کند و به مدارج کمال انسانی راه یابد. پیشرفت و تکامل ملل مختلف و اجتماعات بشری با انتشار کتب حاوی علوم و فنون در بین آن ملل و جوامع رابطه مستقیم دارد. بدین معنی که هر چه در مملکتی وسایل ارتباط و تعادل و چاپ و انتشار مطبوعات و کتب و رسالات و آثار علمی و ادبی و هنری و غیره فراوان‌تر و استفاده از آنها برای همگان آسان‌تر باشد، مردم آن محیط و کشور فهمیده‌تر، عاقل‌تر و در حفظ منابع ملی و وطنی خویش کوشاتر و خلاصه انسان‌تر هستند».^۲

به نظر برخی دیگر انگیزه‌ها و هدف‌های مهم خواندن در بین مردم عبارتند از: آموزش،

راهیابی برای حل یک مشکل، گسترش افق معلومات عمومی، تفریح و تفتن و مسائل علمی و سیاسی.

در قرن نوزدهم که دوران رشد کتابداری و نظریه های آن بود قاجارها بر ایران حکومت می کردند که نه اندیشه توسعه ملی داشتند و نه در فکر آن بودند که در رقابت های بین المللی برای توسعه و نوآوری شرکت کنند. آنان حتی در مقابل اندیشه های نوین که در اقدامات افرادی همانند قائم مقام فراهانی و امیرکبیر تجلی می یافت ایستادگی می کردند. بدین ترتیب در ایران سده نوزدهم و سده بیستم، نواندیشی سیاسی که مقدمه و زیر بنای توسعه اجتماعی و فرهنگی بود متوقف شد.

ایران در دوران حکومت پهلوی اول از طریق زور و فشار برای توسعه زیرساخت های فنی، اقتصادی و فرهنگی مانند کارخانه نساجی، راه آهن سراسری و بانک ملی با دگرگونی در جامعه مواجه است که البته این چسبی و چرایی دگرگونی ظاهری و اینکه واقعاً آیا مفید فایده بود بحث جدی و اساسی می طلبد. به هر روی همراه با این تحولات، نظام آموزشی کشور به ویژه آموزش ابتدایی نیز متحول شد و وزارت فرهنگ برای ایجاد و تداوم این نظام آموزشی تأسیس شد.

در دهه سی شمسی، تنها در سال ۱۳۳۳ ابرح افشار جزوه ای به نام «کتابشناسی ایران» تهیه و تنظیم کرد که به پیوست فرهنگ ایران زمین آن را منتشر نمود.

در زمان کنونی که عصر فن آوری شبکه ها و رایانه ها است رابطه انسان و محیط بسیار گسترده تر، متنوع تر، سریع تر و پیچیده تر شده است، دامنه اطلاعاتی به مدد فن آوری نوین گسترش یافته و دسترسی انسان به اطلاعات در هر جاکه باشد به راحتی امکان پذیر شده و این فن آوری به صورت مشخص، سازماندهی، ذخیره، بازیابی اطلاعات و حتی مفهوم اطلاع رسانی را متحول ساخته است.

وجود مجله های الکترونیکی و یا پایگاههایی که متن کامل مقاله ها را به صورت

الکترونیکی در بردارند، پیوسته تحولات زیادی را در امر فراهم‌آوری مواد موجب شده است. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی هم‌اکنون با داشتن شبکه‌های محلی و جهانی قادرند اطلاعات مورد نیاز مراجعان را فراهم آورند، امری که تا چند سال پیش میسر نبود. اما با این وجود، هنوز از کتاب‌های مرجع بی‌نیاز نشده‌ایم.

فهرست‌نویسی یکی از مقوله‌های کتاب‌های مرجع است که هر پژوهشگر و علاقه‌مند به فرهنگ را از برخی منابع بی‌نیاز و به سمت خود معطوف می‌سازد. هدف اصلی فهرست‌نویسی برقراری نظم است که به کمک آن کتابدار و مراجعه‌کننده بتوانند به سهولت و صحت مطلب مورد نیاز خود را بیابند. در این میانه ارج‌نامه‌ها و یادمان‌نامه‌ها نوشتاری است کافی و وافی، حاوی کامل‌ترین اطلاعات درباره نویسنده، محقق و شخصیت‌های علمی که ذکر و یادشان باعث مباحثات و مباحثات است.

وجود یادنامه‌ها و جشن‌نامه‌ها اشخاص را از مراجعه به منابع گوناگون و پراکنده بی‌نیاز می‌کند زیرا اطلاعات موجود در آن، چنان وسیع و متنوع است که هر ناکارآزموده‌ای نیز می‌تواند از آن بهره‌مند شود و در اتلاف وقت صرفه‌جویی کند، در عین حال این مراجع می‌توانند پاسخگوی خواست‌های بسیار علمی و نیازهای موضوعی دانش‌پژوهان و استفاده‌کنندگان از آن باشند.

توجه به اسناد و ارج‌نامه‌ها، یادنامه‌ها و جشن‌نامه‌ها یک امر ضروری است زیرا با توجه به آگاهی و اطلاعات محققان و پژوهشگران و دسترسی از طریق علم فن‌آوری و شبکه‌ها از جمله اینترنت، با ارائه این‌گونه مراجع می‌توان انتظار کاربران و آنچه را که برای آنان حائز اهمیت بالایی در امر پژوهش و نویسندگی است برآورده ساخت و در جهت بهبود کیفیت اینگونه خدمات گام مؤثری برداشت.

باعث خوشحالی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی کشور است که بار دیگر در گستره ادبیات غنی ایران زمین گامی مؤثر و ارزنده در راستای شناساندن و معرفی یادنامه‌ها و

زندگی‌نامه‌های نام‌آوران عرصه تحقیق و پژوهش نهاده شده است.

نیز انجمن آثار و مفاخر فرهنگی برای گردآوردندگان این اثر عظیم در چند مجلد پیاپی توفیق روزافزون سربلندی و کامیاری در مراحل زندگی، تحقیق و پژوهش آرزومند است.

محمدجواد ادبی

رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی کشور

شهریور ماه ۱۳۹۰

مقدمه

به دنبال انتشار جلد‌های اول تا سوم فهرست توصیفی مقالات جشن‌نامه‌ها و یادنامه‌ها و...، جلد چهارم این اثر در اختیار خوانندگان و مطالعه کنندگان محترم قرار می‌گیرد.

جلد چهارم فهرست توصیفی مقالات جشن‌نامه‌ها و یادنامه‌ها و... مشتمل بر چکیده‌نگاری ۲۱۷۲ مقاله مندرج در ۱۰۶ عنوان یادنامه و جشن‌نامه و بزرگداشت‌نامه و غیره است که مانند سه مجلد قبلی به شیوه رده‌بندی دهدهی دیوینی تدوین شده و برای سهولت دسترسی به مندرجات آن؛ فهرست مطالب در آغاز و نمایه در پایان کتاب آمده است.

امیدواریم جلد پنجم که فعلاً آخرین مجلد این دوره خواهد بود در آینده نزدیک در اختیار خوانندگان و مطالعه کنندگان محترم قرار گیرد و چنانچه پس از انتشار آن، آثاری در موضوع این پنج مجلد به دست آید به موقع خود نسبت به تألیف و تدوین مقالات آنها و تکمیل دوره حاضر اقدام خواهد شد.

با توجه به این که این اثر باهدف یاری رسانیدن به اهل تحقیق و مطالعه تألیف و تدوین گردیده است، امیدواریم هرچند ناچیز و بی مقدار به نظر آید، بتواند کمک و راهنمای شایسته‌ای برای استادان و دانشجویانی که در زمینه فرهنگ و ادب فراخ دامن ایران پژوهش و مطالعه می‌کنند واقع شود.

در پایان وظیفه خود می‌دانیم که بار دیگر از توجه استاد ارجمند جناب آقای دکتر مهدی محقق ریاست محترم انجمن آثار و مفاخر فرهنگی و آقایان دکتر محمدرضانصیری و دکتر توفیق ه. سبحانی و کلیه اعضای محترم گزینش کتاب «انجمن آثار و مفاخر فرهنگی» به خاطر یاریهای بی‌شائبه آنان در انتشار این اثر فرهنگی سپاسگزاری نماییم و نیز قدردان تلاش

آقای محمد رؤف مرادی و همکاران ایشان در قسمت انتشارات انجمن باشیم که اگر علاقه مندی و ذوق و سلیقه آنان نمی بود، با وجود مشکلات فراوان در روند کار نشر، این اثر بدین گونه شایسته و دلپذیر به بازار نشر راه نمی یافت. در این جا از خانم فرحناز رمزی که زحمت حروفچینی و صفحه آرایی این مجلد را به عهده داشته اند، سپاس بسیار داریم.

محمدگلبن - احمدشکیب اذر

تهران، ۱۳۸۵ خورشیدی

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

کلیات

تحقیق ۳۵

کتاب‌شناسیها و فهرستها:

کتابشناسی (فهرست آثار) ۳۶

کتابشناسی (معرفی کتاب) ۴۱

کتابشناسی (انتقاد کتاب) ۵۷

کتابخانه‌ها:

کتابخانه‌های ایرانی ۵۹

تاریخچه تأسیس کتابخانه‌های ایران ۵۹

کتابخانه تربیت - تبریز ۶۰

کتابخانه حاج محمد آقا نخجوانی - تبریز ۶۰

کتابخانه سید عبدالعزیز طباطبائی یزدی (محقق طباطبائی) - قم ۶۱

کتابخانه محمدجواد مشکور - تهران ۶۱

نشریات ادواری ۶۲

موزه‌ها ۶۳

روزنامه‌نگاری ۶۴

روزنامه‌نگاری در ایران (کلیات) ۶۴

نشر کتاب (کلیات) ۷۲

کتابفروشی (کلیات) ۷۳

عنوان	شماره صفحه
کتابفروشی در ایران: تاریخچه	۷۶
کتابفروشی در ایران: کتابفروشیها	۷۸
کتابفروشی - مطالب گوناگون	۸۴
نسخه‌های خطی و کتابهای نایاب	
نسخه‌های خطی	۸۵
معرفی نسخه‌های خطی	۸۵
نسخه‌های خطی - فهرست‌نگاری	۹۱
نسخه‌های خطی - مطالب گوناگون	۹۳

فلسفه و روانشناسی

فلسفه:

کلیات	۹۷
نقطه‌نظرهای خاص فلسفی	۹۸
اخلاق	۱۰۰
فلسفه اسلامی (کلیات)	۱۰۰
فلسفه غرب (کلیات)	۱۰۳
فلسفه هندی	۱۰۴

دین

کلیات	۱۰۷
-------	-----

ادیان:

مسیحیت	۱۰۷
--------	-----

ادیان آریایی:

زرتشتیگری	۱۰۸
-----------	-----

عنوان	شماره صفحه
ماندائی = مندائی	۱۰۹

اسلام:

کلیات	۱۰۹
مدارس و حوزه های علمییه	۱۱۲
قرآن - مباحث گوناگون	۱۱۳
فقه و اصول	۱۱۶
نماز	۱۱۷

مباحث و احکام حقوقی، اداری و سیاسی

وقف	۱۱۷
-----------	-----

جهاد. احکام سلطانی:

اسلام - حکومت	۱۱۸
ارتداد	۱۲۰

کلام و عقاید

مذاهب کلامی:	۱۲۰
اسماعیلیه و زیدیه	۱۲۰

کلام و عقاید - مباحث خاص

الهیات (امور عامه، خداشناسی)	۱۲۱
اسلام و علوم و عقاید جدید، تجدید حیات فکری	۱۲۳
وحدت اسلامی	۱۲۳
اسلام و جامعه	۱۲۴
اسلام و سیاست	۱۲۵
اسلام و علم	۱۲۶